

İlgaz Gümüştas

Zamansız Hamleler

Satranç: Küçük Tahtada Büyük Düşler

Yağmurlu havada ıslanmak tek seçenek olmuş, esen rüzgarda atkılarımıza sarılmak tek. Otobüste yanımızdakiyle aynı karbondioksiti solumak tek seçenek olmuş, kafelerde sigara dumanı tek. İşimizde çalışmışız aynı yoğun tempoda. Oysa dün de böyleydi, geçen hafta da. Bir kaç gün önce alışverişe çıkmışız, hep o bildik tadlar. Telefon faturası gelmiş ayın başında. Oysa uzun zamandır uzaktaki dosttan bir mektup almak hayal olmuş. Televizyon öldürüyor. Silahı uzaktan kumanda. Yalan söylüyor ardı ardına dizilerdeki karakterler.

Herkesin ortak bir cümlesi var. "Hiç zamanım yok". Evet, doğru. Kimsenin zamanı yok. Peki nedir zamanımızı çalan, bizi esir eden, hamle kesapladık mı? Yapmak istediklerimizi engelleyen nedir? Bu sorulara bir çözümlenmede bir düşünürden alalım.

"Sahnedeki biri prensi, bir başkası danışmanı, bir üçüncüsü hizmetçiyi yada generali vb. oynar. Ama bu farklılıklar sadece dış görünüştedir. İç dünyada böyle bir görünüşün çekirdeğinde, herkeste aynı şey yatar: Eza ve cefa içinde yoksul bir komedyen."

-Arthur Schopenhauer

Zamanımız gelip geçici şeylerin karanlığında yavaş yavaş gözden kaybolurken biz koyalım küçük satranç takımımızı masanın üstüne. Tek tek taşları dizelim. Mantık bize doğru yolu gösterebilir. Üç hamle sonrası. Sırrını paylaşın bizimle. Sıradan günlük hayatın zincirini kırsın. Kendi hayal dünyamıza gidelim. Doğruyu iyice düşünerek bulalım. Yalnız bu sefer ilk önce taşlara dokunmayalım çünkü satrançta tutulan taş oynanır. Bugüne kadar düşünmeden kaç hamle yaptık hayatımızda kimbilir? Ve oyun bittiğinde unutmayalım ki piyon da şah da aynı kutuya konur. Bunu hiç bir zaman aklımızdan çıkarmayalım.

Taşlarımızı dizdikten sonra satranç bilim alanına çeken ilk oyuncunun, Paul Morphy'nin 1857 de yaptığı bir maçı inceleyelim. 19. asrın sonlarında satranç nasıl oynanıyordu sorusunun cevabı bu oyunda gizlidir. Bu maç o zamanın en iyi maçlarından biridir. Ben bu maçı ilk gördüğüm zaman çok etkilenmişim.

Schulten-Morphy New York 1857

1)e4 e5 2)f4 d5 3)exd5 e4 4)Ac3 Af6 5)d3 Fb4 6)Fd2 e3!

O tarihte Morphy taşlarının çok hızlı oyuna girmesi gerektiğini bilen tek oyuncuydu. O yüzden piyonunu feda edip rakibinin gecikmesini sağlıyor.

7)Fxe3 0-0 8)Fd2 Fxc3 9)bx3 Ke8+ 10)Fe2 Fg4 11)c4

Siyah hala piyonunu korumak istiyor. Birazdan olacakları görse o piyonu seve seve verirdi.

11)...c6 12)dxc6 Axc6

Siyahın bir taşı daha oyuna girdi.

13)Şf1

Şahın durumu kötüye gidiyor. Rok atamadı. Şimdi kenardaki Kalesi oyunda yok.

13)...Kxe2! 14)Axe2 Ad4 15)Vb1 Fxe2 16) Şf2

Şah hazin sona doğru yola çıkıyor.

16)...Ag4+ 17)Şg1 Af3+!! 18)gxf3 Vd4 19)Şg2 Vf2+ 20)Şh3 Vf3+ 21)Şh4 Ah6 22)h3 Af5+
23)Şg5 Vh5+ mat.

Bu maçın neden kaybedildiği konusunda Beyaz'ın fikri yoktu. Bu oyunun gizemine sadece Morphy sahipti. O zamanının en parlak yıldızıydı. Amerika şampiyonu olduktan sonra Avrupa turnesine çıkmış, karşılaştığı bütün oyuncuları yendikten sonra evine geri dönmüştür.

O satranç ilkelerini bulan ilk oyuncuydu.